

Deskové hry v oddíle

Jiří Mantlík

„Věšák“

Vyšehrad

2012

V posledním desetiletí se v naší zemi značně rozmohl fenomén deskových společenských her. V své práci bych se chtěl zaměřit na to, čím můžou být deskové hry přínosné pro život v oddíle. Zároveň se budu snažit trochu poradit, jaké hry vybírat do klubovny a jaké se hodí spíše na doma. Práce by měla posloužit jak vedoucím v oddílech, tak i rodičům.

Co v práci najdete?

- Co dnes znamená výraz společenská hra?
- Jak postupovat při výběru deskovky?
- Využití v oddíle
- Společenské hry doma
- Přínos společenských her
- Negativa společenských her
- Zkušenosti

Co dnes znamená výraz společenská hra?

Nepředstavujte si něco ve stylu Člověče, nezlob se. Moderní společenské hry vypadají úplně jinak a kladou nároky více na hráčské uvažování než na náhodu (i když prvek nahodilosti je stále velmi důležitý). Ať už jde o obchodní talent, schopnost oklamat své protihráče či pouhý nápad kam umístit tu správnou kartičku, vždy je výsledný efekt něčím zajímavý. Ruku v ruce s tím ale stoupá náročnost každé hry. Tzv. deskovky již v mnoha případech nejsou zaměřeny na nejmenší členy kolektivu, ale spíše na ty dospělé. Většina her však stále dodržuje široké věkové rozmezí, takže se u jedné partie můžou pobavit jak děti, tak i jejich rodiče či rádci. Za zmínku stojí rovněž vizuální zpracování – deskovky většinou graficky neurazí a co vždy potěší, jsou figurky. Ty bývají velice pěkně udělané – od panáčků v Carcassonne až po roztomilé velbloudy ve hře Yspahan.

Jak postupovat při výběru deskovky?

Už jste se rozhodli, že byste si rádi do oddílu nebo do rodiny pořídili nějakou deskovku. Jenže jakou si máte vybrat, když je jich tolik a každá (nebudeme si nic nalhávat) stojí docela značné množství peněz? Ideální je, pokud máte možnost si pár her předem někde vyzkoušet. A nemusí se tak stát jen u kamaráda doma, či v klubovně jiného oddílu. Dnes je možné si většinu her vyzkoušet třeba v klubu deskových her Paluba (www.paluba.cz), kde vám hry nejen zapůjčí, ale rádi vám pomůžou s výběrem i s nejasnostmi v pravidlech.

Pokud takovou možnost nemáte, nebo ji nemůžete využít, je potřeba se zamyslet nad několika důležitými faktory.

Prvním z nich je počet hráčů. Chcete hru jen do úzkého kruhu rodiny nebo na oddílové akce, kdy je plná klubovna lidí? Na to je důležité brát ohledy. Pokud si do rodiny o čtyřech lidech pořídíte hru, která sice je i pro čtyři hráče, ale skutečně zábavnou se stane až při počtu sedmi hráčů, pravděpodobně si ji moc neužijete. V opačném případě to už tolik nevádí. Pokud je více lidí na hru pro tři, může se hrát na týmy popř. přebyteční hráči mohou paralelně rozehrát hru jinou – při tom se však skupina rozdělí na více částí, tudíž je potřeba počítat s tím, že se z herního večera nestane plně kolektivní záležitost.

Dalším důležitým faktorem je výše zmíněný věk. Samozřejmě je možné hrát většinu her i s mladšími hráči, ale u těch náročnějších se to často vyvine ve velice zdoluhavou partii, kdy starší se nudí a mladší nevědí co mají udělat. Není to tak vždy (dost často je to právě naopak, záleží to na jednotlivých osobnostech), ale je třeba to mít na zřeteli. Pokaždé se musí pečlivě rozmyslet, zda bude dostatek lidí schopných hru hrát.

Určitou roli také hraje cena – oproti dřívějšímu jsou však dnes hry mnohem levnější a i ty lepší seženete do 1000,-Kč.

Posledním, ne však nejméně podstatným, faktorem je námět hry. Můžete si koupit cenově přijatelnou, pro všechny věkové kategorie a pro libovolný počet hráčů hratelnou deskovku, ale zanedlouho se ukáže, že je vlastně naprosto nezábavná a brzy vás přestane bavit. Problém je, že tohle se nedá zjistit jinak, než že si hru předem vyzkoušíte. A tímto se vracíme na samý začátek – vždy je nejlepší si hru předem osahat.

Využití v oddíle

A nyní už k hlavní problematice a to k čemu všemu se společenské hry v oddíle hodí. Všelijakých využití by se našly spousty, já zde však uvedu jen ty nejčastější a nejoblíbenější.

Večerní program na výpravách

Úplně nejčastěji využijete deskovky na všemožných výpravách a jiných akcích. Není nic zábavnějšího, než když po namáhavém dni plném hrátek v přírodě potrápíte své mozkové závity. Také na táboře během poledního klidu apod. se při takovéto duševní činnosti krásně odpočine. A nejen to – jako vedoucí toho můžete plně využít. Dáte dětem hru (nejlépe nějakou déle trvající), čímž je zabavíte aniž byste je potřebovali hlídat, a můžete se plně věnovat přípravě nějaké složité lesní hrátky.

Pro oba účely se nám velmi osvědčili Osadníci z Katanu. Hra je to velice chytlavá, postavená vyváženě na prvku náhody a na schopnosti dohodnout se se spoluhráči. Hráči vlastní vesnice a města, díky kterým při každém hodu kostkou těží suroviny, za něž posléze staví další vesnice a města. Většinou jim ale vlastní suroviny nestačí a tak nezbyvá než měnit se soupeři. Ti se můžou rozhodnout, zda svému protihráči pomůžou, nebo ho naopak odradí od jakékoli možnosti postupu. Osadníky bych skutečně doporučil, pokud hledáte něco na zabavení během dlouhých prodlev (hra může trvat až dvě hodiny :), obzvlášť pokud se zkombinují s rozšířením pro 5-6 hráčů – původní verze je pro max. 4 hráče. Ale pozor, rozhodně nedoporučuji do oddílu pořizovat jakékoli jiné rozšíření či dodatky ke hře (např. Města a Rytíři) – mohou hru prodloužit až na dvojnásobek a mnohdy je pro hráče složité pochopit nová pravidla (to platí i u rozšíření k jakékoli jiné hře). Na závěr bych si dovolil malou kosmetickou poznámku – pokud se pro Osadníky rozhodnete, snažte se sehnat starou verzi s dřevěnými figurkami. Před pár lety vydali totiž verzi novou s plastovými figurkami, které skutečně nevypadají moc dobře.

Turnaj

Pokud už máte v klubovně společenských her vícero, není nic jednoduššího, než uspořádat turnaj. U nás v oddíle už jsme to několikrát zkusili a stálo to za to. Děti si tak zahrají i hry, které by jinak nehrály, a pokud hrají i dospělí, stoupne jim v případě výhry sebedůvědomí až kamsi do oblak. Pokud už turnaj pořádáte, je dobré zařadit jak hry orientované spíše na starší, tak ty, které mají malé děti v malíčku. Při tom vznikají ty krásné situace, kdy

je starší poražen mladším ve hře, kterou už hodně dlouho nehrál, zatímco ten mladší ji hraje každou chvíli.

Program na schůzku

Určitě už se vám někdy stalo, že jste naprosto nestíhali a nepodařilo se vám připravit kompletní program na schůzku. A právě sem se hodí nějaká ta deskovka. Nejen že vám to vytrhne trn z paty a hned máte program na následující hodinku, ale zároveň to přinese nečekanou změnu do dosavadního běhu schůzek. A protože děti mají hry rády, budou spokojené. Také je to nenáročný způsob jak dětem ukázat, že kromě těch počítačových existují i jiné hry. U nás si děti velmi často žádají hru Jungle speed, kde je cílem při shodě symbolů na kartičce s protihráčem popadnout co nejrychleji totem - dříve než protihráč. Jungle speed pomáhá rozvíjet rychlé reflexy a rozpoznávání drobných rozdílů, ale hlavně je to vždy velká legrace.

Dlouhodobá hra

Na motivu deskovek se dá založit i jakákoli dlouhodobá hra. A to dokonce různými způsoby. U nás na táboře jsme například uspořádali bodované scrabble. Hra spočívala v tom, že každý večer se vylosovala písmenka, ze kterých měl každý tým sestavit co nejvíce hodnocené slovo (jako v klasickém scrabble). Když si tým myslel, že už má to nejlepší slovo, co jde, oznámil ho hlavnímu rozhodčímu. Následující večer proběhlo vyhodnocení, vítězný tým dostal body do celotáborové hry, jeho slovo se umístilo na plán a dolosovala se nová písmenka. Tak to šlo po celou dobu tábora, takže i týmy, které moc nezvládaly ostatní soutěže, měly možnost získat nějaké body navíc. Zároveň si všichni obohatili slovní zásobu. :)

Společenská hra se však dá použít i jako hlavní prvek v bodování. Kupříkladu děti mohou dostávat za určitý počet bodů kartičky ze hry Carcassonne. S nimi pak hospodaří stejně, jako u zmíněné deskovky, spojují města, cesty apod. a teprve následně podle toho, jak úspěšně skládají kartičky, se jim dotváří výsledné bodování. Samotná použitá se hra se může i různě diverzifikovat – místo měst a cest v Carcassonne si můžeme na kartičky namalovat ostovy a mosty, jak se nám to hodí.

Odměny

Nejděčnejší využití pro hry, které se jinak v oddíle nevyužijí a náhodou jsme je nějak získali, se naskýtá u příležitosti odměňování a obdarovávání dětí. I když vám může připadat,

že čerstvě získaná hra je totální hloupost, nebo ji třeba už v klubovně máte, můžete ji věnovat dítěti, které ji s rozzářenými očima přijme. Hodí se na vyhodnocování tábora, kdy děti získávají ocenění za svůj výkon, nebo na vánoční výpravu jako dar od Ježíška. :)

Společenské hry doma

Velmi často se stává, že dítě znalé nějaké deskovky z oddílu, si přeje mít možnost zahrát si ji i doma. Koneckonců to pozorují i na sobě, a to nejen ze svých dětských let, ale i ze současnosti. Domácí prostředí skýtá oproti oddílu mnoho výhod, ale i nevýhod. Kupříkladu již zmiňovaná rozšíření a doplňky se v rodině nejen využijí, ale především dají každé hře úplně jiný rozměr. V rodinném kruhu není problém naučit se všechna nová pravidla (zejména proto, že se hra hraje mnohem častěji než v oddíle) a dostatečný čas se většinou také najde. Dítě také může rozumně strávit čas se svými rodiči a při tom si s nimi zasoutěžit. Má možnost zahrát si deskovku kdykoli, nezávisle na oddílovém životě, zlepšovat se v ní a přenést své zkušenosti do hry s kamarády z oddílu.

Nevýhodou bývá fakt, že mnoho her se v rodině hrát nedá – je na ně potřeba více lidí, než dá rodina dohromady. Rodiče také v dnešní době často nemají na děti čas a pokud ano, nemají chuť s nimi něco hrát. A pak je tu strašák počítač. Kdo by si hrál s rodiči, když může masit virtuální protivníky na obrazovce? V tomto ohledu je oddílové prostředí lepší, protože tam žádný počítač není, dítě má jistý dostatek protihráčů – dokonce stejného věku – a možnost zahrát si spoustu her, které třeba doma nemá.

Přínos společenských her

Závěrem bych se chtěl zamyslet nad tím, jaký je vlastně přínos společenských her pro děti, jejich rodiče, vedoucí a celkový život v oddíle.

Díky společenským hrám se dítě učí základům kooperace, konkurence a strategie. Když vyhrává, nabývá tím důležité zdravé sebevědomí. Deskovka může posloužit i jako prostředek k seznámení s novým kolektivem. Sbližuje dítě s jeho rodiči a láká jej pryč od počítače. Vedoucímu může pomoci zabavit skupinku dětí. A všem přinese spoustu zábavy a odpočinku.

Negativa společenských her

Po pozitivěch logicky musejí následovat negativa.

Některé hry se taky po čase stávají ohranými a jejich koupě se začne zdát zbytečná, ale za sebe musím říct, že se to nestává často a pokud se tak stane, stačí hru nějakou dobu nehrát a když se k ní člověk vrátí, opět objeví její kouzlo.

Zavařit může i délka hry. Pokud na schůzce rozehrajete déle trvající deskovku, nezbyde vám, než ji nechat na konci schůzky rozehranou a dohrát ji příště. Jenže tím se prožitek trhá, příště nemusí přijít všichni, kdo hráli, a zaplácnete tím zbytečně mnoho času.

Problémem bývá okamžik, kdy všechny děti hrají nějakou deskovku a vy chcete odehrát něco společně. To pak slyšíte samé: „Ééé! My to chceme dohrát! To není fér! Proč musíme něco dělat?!“ Ale takovéto reakce mají děti i když dělají cokoli jiného, tudíž to snad ani není třeba brát v potaz. To prostě k práci s dětmi patří a musí se s tím počítat :)

Zkušenosti

Dovolil bych si přiložit několik vlastních zkušeností s konkrétními deskovkami v našem oddíle. Doufám, že to někomu pomůže při případném výběru deskovek do klubovny.

Osadníci z Katanu

Jak už jsem zmínil výše, velice oblíbeni jsou u nás Osadníci z Katanu. Asi se nenajde akce, kde by se alespoň jednou nezahráli. Baví to jak malé, tak i odrostlejší děti a dospělé. Nedávno jsme se dostali k doplňkové sadě pro 5-6 hráčů a s ní dostala hra úplně nový rozměr. Především fakt, že se může zapojit více jak obvyklí čtyři hráči, hodnotím velmi kladně.

Vlastníme i rozšíření Města a Rytíři, ale s ním už tak kladné zkušenosti nemáme. Tento dodatek výrazně prodlužuje hru, většinou ani není čas dostat hru do fáze, kdy to začíná být zajímavé. Pro menší děti je složité zapamatovat si všechna pravidla a dospělí se je ani naučit nechtějí. Zároveň většinou hrajete s jinou skupinkou lidí, a tak se musejí pravidla opakovat znovu a znovu. Proto jsme ani nesáhli po dalších rozšířeních, která byla vydána (Námořníci, Kupci a Barbaři).

Ovšem když jsem si Osadníky půjčil do rodiny, nebyl s rozšířením problém. Času jsme měli dost a naučit se nová pravidla jsme časem také zvládli. Pokud máte základní Osadníky, chcete si hru doma ozvláštnit a máte dost času, určitě po rozšíření sáhněte – když už to člověk umí, dostane hra nový rozměr.

Carcassonne

S touto deskovkou máme také velmi kladné zkušenosti. Protože se herní plán tvoří v průběhu hry, je každá partie úplně jiná. Baví se jak malí, tak i velcí, a hra je dostatečně krátká, takže se dá stihnout i během průměrné schůzky.

Carcassonne se hodí jak do klubovny, tak i na doma a není problém ani s různými verzemi či dodatky (nepřinášejí do hry nějaké převratné změny).

Sankt Petersburg, Puerto Rico, Poštovní kurýr

Tyto tři hry bych zařadil do kategorie pro odrostlejší děti a dospělé. S menšími dětmi je nemá vůbec cenu začínat. Tyto hry (zejména tedy Puerto Rico) mají už hodně sofistikovaná pravidla a svým tématickým zařazením už ani mladší děti nepřitahují. Pro dospělé jsou ovšem ideální. Vozíme je na akce často a, zatímco děti hrají něco jednoduššího, rádci se baví u některé z těchto deskovek případně u Osadníků.

Do rodiny se hodí úplně stejně – pokud máte trochu odrostlejší dítě, není žádný problém. Pokud ji ale dáte svému malému potomkovi, počítejte s tím, že se bude ve hře ztrácet.

Bang!, Sabotér, Jungle speed, Ligretto

Tyto hry sice spadají spíše mezi karetní, nicméně rozhodl jsem se je sem také zařadit. Děti je mají skutečně hodně rády a hrají je, kdykoli je to možné. Řekl bych, že to souvisí s rychlostí hry a okamžitým výsledkem. V Jungle speed dítě pozná postup hned, jakmile sebere totem a zbaví se tak karet. To samé nastane, pokud v Bangu zastřelí protihráče. Myslím, že tyto hry, rychlé a nenáročné na přemýšlení, jsou pro menší děti ideální.

Na doma je moc nedoporučuji, pouze pokud máte velkou rodinu. Bang! Je sice pro 4-7 hráčů, ale pokud tvoříte tu spodní hranici, nemá hra patřičný náboj. Pro ostatní speed platí to samé – jsou to hry pro větší skupinky.

Jambo, Abalone

Obojí je pro dva hráče, takže se mohou zdát do oddílu nevyužitelné. Přesto i s nimi máme dobré zkušenosti. Třeba když vám dorazí na schůzku neočekávaně jen jedno dítě, hned máte něco, co si můžete zahrát v plném rozsahu. Ale i při herních večerech (viz. výše) se

využijí – jednoduše máme místo skupinky po čtyřech skupinku po dvou. Abalone se navíc dá přikoupením koulí rozšířit na hru pro čtyři.

Domů jsou tyto hry úplně ideální, protože z vlastní zkušenosti vím, že málokdy se stane, že se sejde celá rodina, aby si zahrála (zvláště jsou-li rodiče pracovně vytíženější) a jednoho partnera ke hře najdete téměř vždy.

Activity

Activity najdou využití vždy, jen je potřeba mít dost času a lidí. Výsledek ale stojí za to. Baví se děti i dospělí a často dochází k všelijakým komickým situacím.

Doma se využijí pouze v případě, že pořádáte nějakou větší oslavu nebo že jste skutečně velká rodina, protože na Activity je potřeba skutečně hodně hráčů.

Česko, Evropa, Svět apod.

K těmto hrám jsme se dostali na jedné výpravě a musím říct, že jedinné, co nás na nich zaujalo, byly ty otázky. Způsob postupu po plánu nám přišel překombinovaný. Na druhou stranu při zodpovídání otázek jsme se skutečně nasmáli a usvědčili se v tom, že naše znalosti z různých oblastí nejsou nic moc.

Hra je koncipována tak, aby ji zvládli i menší děti, ale s nimi jsme to nehráli, takže nemám zkušenosti. Některé otázky byly složitější, některé zase hodně jednoduché, takže by při hraní s menšími dětmi bylo potřeba, aby se oddělila hromádka otázek pro děti a hromádka pro dospělé.

Závěrem

Myslím, že společenské hry se do každé klubovny hodí. Náš oddíl už bych si bez nich nedovedl představit a považuji je za významný zdroj inspirace. Ne nadarmo se říká „Kdo si hraje, nezlobí.“